

Fenntartható gazdálkodás¹ (könyvismertető)

SEBESTYÉNNÉ SZÉP TEKLA²

Szlávik János egyetemi tanár, az MTA doktora színes és tapasztalatokban gazdag életútjának egy újabb állomásához érkeztünk. A szerző oktatói-kutatói tevékenységének jelentős részét a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen folytatta, ahol aktívan közreműködött a Környezetgazdaságtan Tanszék létrehozásában. Ennek 21 éven keresztül tanszékvezetője, majd a formálódó Közgazdaságtudományok Intézet intézetigazgatója volt. 2002 óta az egri Eszterházy Károly Főiskola elismert oktatója, majd a Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar dékánja, 2013-tól a Miskolci Egyetem professzora. A magyar környezetgazdaságtani kutatások egyik alapítója, későbbiekben meghatározó szereplője. Kutatásának középpontjában mindig is a fenntartható fejlődés, ennek regionális programja, a környezeti szabályozás közgazdasági vonatkozásai, összefüggései álltak. A Balaton Csoport tagja, számos kiváló könyv szerzője.

A könyv központi témája a fenntartható fejlődés. Az elmúlt években a téma kiemelt érdeklődésre tart számot, ugyanakkor a szerző nemcsak szintetizálja a téma kiemelkedő hazai és nemzetközi képviselőinek eredményeit, hanem új megközelítéseket is megfogalmaz, gondolatokat ébreszt, kutatási problémákat vet fel. Az első fejezetben kiemeli, hogy véleménye szerint „helyesebb a fenntartható fejlődés három dimenziójáról beszélni, hiszen maga az ember is csak három dimenzióban értelmezhető. Úgy, mint természeti, társadalmi és gazdasági lény. E három dimenziónak kell harmóniában lennie.” Pontot igyekszik tenni a fenn-

¹ Szlávik János: *Fenntartható gazdálkodás*. Wolters Kluwer CompLex Kiadó, Budapest, 2013.

² PhD, egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Világ- és Regionális Gazdaságtan Intézet, e-mail: regtekla@uni-miskolc.hu

tartható fejlődés fogalma körül kialakult vita végére: e helyett célszerűbbnek tartja a harmonikus fejlődés használatát, mert tapasztalata szerint „a fenntartható kifejezést az elmúlt 25 évben (...) sok értelemben használták és használják”.

A könyv hét fejezetre tagolódik, a fenntarthatóság alapvető elméleti kérdésein túl számos példával teszi szemléletessé és könnyen érthetővé annak gyakorlati kérdéseit. A második fejezetének címével („Átmenet a fenntarthatósághoz”) utal arra, hogy még messze vagyunk ettől a hön áhított állapottól, de – annak ellenére, hogy „nincsenek kijelölt utak – próbálkozni kell”. Könyvében hat lépés megtételét hangsúlyozza, mely véleménye szerint elvezet a fenntartható gazdálkodáshoz. Kiemelten fontosnak tartja az anyag- és energiahatékonyság javulásának szükségességét (bár kezelendő és vizsgálendő problémaként írja le a visszapat-tanó hatást), a feldolgozottsági fok, illetve a hasznos termékek élettartamának növelését, az újrahasználatot (reusing), az újrahasznosítást (recycling) és a hulladékok környezetre káros hatásainak semlegesítését.

Munkájának egyik nagy értéke az ötödik és a hetedik fejezet, melyben a magán- és társadalmi költségek kérdését elemzi, illetve a fenntarthatósági átmenethez kapcsolódó gyakorlati eseteket mutatja be. Érvelésének eredményeként megállapítja, hogy „a szabad piac kudarcot vall a környezettel való viszonyában, és olyan termelést alakít ki, mely egyre nagyobb negatív externáliákat produkál. A piaci kudarcok azt mutatják, hogy a magára hagyott piac képtelen a környezettel szinkronban elrendezni a gazdasági folyamatokat. Elengedhetetlen valamiféle beavatkozás a piac spontán működési rendszerébe.” Gondolatmenetét a Magyarországon 2010 őszén bekövetkezett vörösiszap-katasztrófa bemutatásával támasztja alá. A hatodik és a hetedik fejezet szorosan összefügg egymással, hiszen a szerző a fenntarthatóság térségi összefüggéseit vizsgálva értékeli a helyi-kisregionális szint szerepét, és térségi fenntarthatósági kritériumokat fogalmaz meg. Ezt követően az alapelvek érvényesülését konkrét eseteken keresztül mutatja be. Egy nemzeti stratégia, a Technológiai Előrettekintési Program lényegi összefüggéseit emeli ki, melyekkel az „hozzájárul a társadalmi, gazdasági és környezeti szem-

pontból egyaránt fenntartható fejlődés stratégiájának kidolgozásához”. A klímaváltozás elemzését egy DPSIR-modellel prezentálja, végül egy megyei területfejlesztési koncepció révén állít példát a területfejlesztők elé.

A könyv szerzője a környezeti problémák reális értékelése mellett alapvetően optimistán tekint a jövőbe: „Mivel a fenntarthatóság irányába nincsenek pontosan kijelölt utak, próbálkozni kell. Egy okos mondás szerint, ha nem vagy biztos az irányban, de mégis lépned kell, akkor kicsit lépj. Nincsenek kitörési pontok a fenntarthatóság irányába, de vannak kimozdulási irányok, amelyekkel próbálkozni kell. Vannak olyan gazdasági döntések, amelyek a mai körülmények közt is megvalósíthatóak, profitot is hoznak, jólétet is növelnek, és a fenntarthatóságot szolgálják.”

A könyv világos és közérthető nyelvezete, ugyanakkor gondolatébresztő megállapításai mindenki számára tartogatnak újdonságot. Az elmélet és a gyakorlat finom összhangja, illetve a szerző regionalista szemléletmódja eredményeként egy olyan referenciaművet tarthat a kezében az olvasó, mely nemcsak a felsőoktatásban vagy a környezeti kutatásokban alkalmazható jól, hanem akár a térségi gazdaságfejlesztésben is.
